

05.05.2022

Група 25

Урок 58-59

Тема: ПОНЯТТЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Мета: ознайомитися з поняттями і принципами експертизи товарів

Експертиза (від франц. expertise, лат. expertus - досвідчений) - дослідження питань, вирішення яких вимагає спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва; логічне і (або) експериментальне дослідження об'єкта, що проводиться компетентною особою-фахівцем (експертом) або групою фахівців (експертів), що ґрунтуються на спеціальних знаннях і практичному досвіді.

Основною **метою експертизи** є отримання достовірної інформації про об'єкт.

У відношенні до товарів використовують поняття «товарознавча експертиза».

Товарознавча експертиза - це дослідження якості (споживчих властивостей, нешкідливості, харчової цінності тощо), кількості та відповідності умовам нормативної документації, умовам договору (контракту) партії (або окремого) товару з поданням мотивованого, об'єктивного (незалежного), кваліфікованого висновку.

Метою проведення експертизи товарів є задоволення потреб та очікувань замовника шляхом надання йому достовірної інформації щодо досліджуваного об'єкту експертизи згідно з визначенім завданням на експертизу.

Основними завданнями товарознавчої експертизи є:

- ✓ визначення вартості товарної продукції;
- ✓ визначення належності товарів до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері;
- ✓ визначення характеристик об'єктів дослідження відповідно до

вимог [Українського класифікатора товарів зовнішньої економічної діяльності;](#)

- ✓ визначення змін показників якості товарної продукції;
- ✓ установлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства- виробника, країни-виробника;
- ✓ визначення відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил.

Розв'язання зазначених завдань передбачає проведення досліджень щодо визначення кількісних або якісних характеристик товару, а також процесів, які впливають на них, але часто не піддаються безпосередньому вимірюванню і ґрунтуються на думках фахівців-експертів. Для цього *експерт повинен*:

- правильно вибирати властивості, показники асортименту і якості товарів з урахуванням конкретних цілей експертизи;
- здійснювати пошук необхідної інформації і використовувати її для цілей експертизи;
- визначати передбачувані (прогнозовані) значення показників якості;
- виявляти відповідність дійсних значень показників встановленим вимогам;
- вимірювати кількісні і визначати вартісні характеристики товарів;
- аналізувати і оцінювати одержані дані для складання висновків або рекомендацій.

Товарознавча експертиза проводиться як з ініціативи покупця, так і за бажанням виробника або продавця, який хоче переконатися у відповідності якості продукції.

На практиці найбільш часто перед експертом ставляться наступні **питання:**

1. Ідентифікація об'єкта товарознавчої експертизи, тобто визначення приналежності конкретних екземплярів продукції або деякої кількості товарних одиниць одного типу (марки, моделі, сорту або виду).
2. Визначення відповідності якості товару вимогам нормативних

документів, сертифікатам якості або еталонним зразкам, а також аналіз зміни якості продукції в результаті впливу певних факторів;

3. Встановлення змін якості товару, які сталися внаслідок псування об'єкта, присутності дефектів та їх відображення на якості продукції.

4. Встановлення відповідності характеристик, які зазначені в інформації про продукцію, яка зафікована на упаковці товару (етикутці, ярлику, самому виробу). До переліку характеристик продукції відносяться: склад виробу, використана при виготовленні сировина та інші матеріали, конструкція, дані про належні розміри виробів, технічні параметри та ін.

5. Визначення правильності обчислення природних втрат продукції.

6. Визначення відповідності способів і засобів пакування товару, а також строків та умов перевезення товару вимогам нормативної документації.

7. Визначення відповідності умов експлуатації товарів інформації, яка зазначена у супровідних документах.

8. Визначення ринкової вартості товару, а також зміни вартості внаслідок порушення його фактичного стану.

9. Визначення порушень, допущених при оформленні супровідної документації, що призвели до недотримання прав споживачів.

10. Встановлення фактів порушення господарської діяльності організації, що призвели до виробництва і продажу товарів неналежної якості.

Розв'язання зазначених завдань передбачає проведення досліджень щодо визначення кількісних або якісних характеристик товару, а також процесів, які впливають на них, але часто не піддаються безпосередньому вимірюванню і ґрунтуються на думках фахівців-експертів.

Етапи підготовки до проведення експертизи представлені на рис. 1.

При цьому на 4 етапі визначається кількість предметів, що передаються на дослідження, відбираються проби й зразки, установлюються фактичні відомості, потрібні для надання обґрутованого висновку. Допомогою в підготовці матеріалів для експертизи можуть бути консультації з експертами,

яким буде доручено проведення експертизи, ознайомлення з рекомендаціями, викладеними в методичній літературі.

Рис. 1. Етапи підготовки до проведення експертізи

Процес надання послуги з експертизи в загальному вигляді містить у собі такі етапи:

- 1) подання, реєстрація й розглядання заяви;
- 2) організація проведення експертізи;
- 3) дослідження об'єкта експертізи:
  - експертиза кількості вантажних місць/виробів, що надійшли в транспортному засобі / транспортному обладнанні (контейнері) (ТЗ/ТО);
  - експертиза кількості виробів, що надійшли на вантажних місцях;
  - експертиза якості товару тощо.
- 4) оформлення результатів експертізи;
- 5) аналізування оформленіх документів;
- 6) реєстрація й видача акту експертізи замовнику.

Об'єкт експертізи - це матеріальний носій інформації про факти, які

складають зміст дослідження щодо експертизи.

Об'єктом товарознавчої експертизи є одиниці продовольчої або непродовольчої продукції, а також будь- які матеріальні предмети, що містять інформацію про товарне походження об'єкта дослідження: супровідна документація, технічні описи та рекомендації з використання, зберігання та переміщення виробів. Товарознавчій експертизі підлягають також і об'єкти, які вже були у вжитку, що вибули з ужитку і навіть частини виробу.

Слід зазначити, що якщо певний матеріальний предмет не має характерних ознак, що свідчать про його товарну сутність, то його не можна розглядати як об'єкт відповідної експертизи. Якщо, наприклад, в результаті впливу вогню, води або хімічних речовин товар втратив свої конструктивні характеристики, то проведення товарознавчої експертизи не є можливим.

Товарознавча експертиза досліджує товари народного споживання, обладнання, сировину, машини та інші продовольчі та непродовольчі товари щодо їх властивостей, ступеня зниження якості, відповідності якісних показників встановленим державним нормам (ДСТУ), технічним умовам (ТУ), відповідності товару супровідній або договірній документації та багато іншого.

Суб'єктами експертизи товарів можуть бути:

- юридичні особи (спеціалізовані митні органи з питань експертного забезпечення митної системи України; науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції та Міністерства охорони здоров'я України, експертні служби Міністерства внутрішніх справ України; експертні підрозділи органів виконавчої влади; недержавні експертні організації - Торгово-промислові палати, бюро товарних експертиз та ін.);
- фізичні особи (експерти).

На сьогодні незалежні товарознавчі експертизи здійснюють:

1. Торгово-промислова палата України та її регіональні центри.
2. Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів.

3. Санітарно-епідеміологічні установи Міністерства охорони здоров'я України.

4. Громадські установи, діяльність яких пов'язана з дослідженням якості (товарів) під час оцінювання коштовностей, культурних цінностей.

Експерт - незалежний висококваліфікований спеціаліст, який має спеціальні знання, залучений зацікавленою або призначений посадовою особою для формування на основі теоретичних знань і практичного досвіду суджень за поставленими питаннями у формі експертного висновку.

Правом на проведення експертизи можуть володіти експерти, що працюють в експертних установах і/або мають спеціальні дозволи (ліцензію) на експертну діяльність.

Фізичні особи, перш ніж стати експертами, повинні отримати статус кандидата в експерти. Юридичного статусу експерта набувають кандидати, що відповідають певним вимогам, пройшли атестацію (сертифікацію) у відповідній системі або експертних організаціях. Після атестації (сертифікації) експерти отримують документ (атестат або сертифікат), що підтверджує їх компетентність.

Обов'язковою умовою для отримання такого посвідчення є базова освіта претендента (митна, юридична, матеріалознавча, товарознавча, мистецтвознавча і ін.), знання основ митної справи і експертизи, знання ринкової кон'юнктури стосовно досліджуваних матеріалів і виробів, а також його висока кваліфікація, яка залежить від його інформаційної активності й інформованості - професійної, кваліметричної і культурної.

Експерти можуть входити до складу персоналу відповідних експертних організацій (наприклад, Торговельно-промислової палати України) або органів (центрів) з сертифікації, сертифікаційних випробувальних лабораторій тощо.

Експерти повинні володіти достатньо глибокими знаннями і практичними навичками в таких сферах:

- ✓ вимоги нормативних документів системи стандартизації продукції (робіт, послуг);
- ✓ економічні і правові основи експертизи, сертифікації;
- ✓ нормативна документація, на відповідність якої проводиться експертиза;
- ✓ методи проведення експертизи;
- ✓ планування, організація і керівництво та проведення експертизи;
- ✓ організація спілкування під час проведення всіх етапів експертизи;
- ✓ практика проведення експертних досліджень, сертифікації, інспекційного контролю в країні і за кордоном;
- ✓ права, обов'язки і повноваження експерта.

Під час проведення експертизи товарів експерти повинні дотримуватися певних **принципів**, таких, як об'єктивність, незалежність, компетентність, системний підхід, ефективність, безпека для споживачів і навколишнього середовища.

Об'єктивність полягає в попередженні і/або усуненні суб'єктивізму під час проведення експертних оцінок. Дотримувати цей принцип непросто, оскільки в основі експертних оцінок, здійснюваних окремими експертами, спочатку закладені елементи суб'єктивізму. Для подолання суб'єктивізму застосовуються певні засоби і методи. До прийомів, спрямованих на подолання суб'єктивізму, відноситься формування експертних комісій за певними ознаками, наприклад, введення в їх склад фахівців одного профілю або навпаки - різних, взаємнодоповнюючих один одного профілів.

Незалежність експертів є найважливішим принципом, на якому базується їх об'єктивність. Суть принципу полягає у тому, що експерт повинен бути незалежним від будь-яких зацікавлених в результатах експертизи сторін. Зацікавленою стороною в даному випадку можуть бути як виробники, так і продавці товарів, і споживачі.

Компетентність експертів забезпечується їх підготовкою в певний

сфері товарознавства і досвідом роботи з товаром. Для проведення товарознавчої експертизи необхідне, в першу чергу, глибоке знання товарів, їх хімічних та фізичних властивостей, а також процесів, що впливають на ці властивості. Крім того, експерт повинен добре розбиратися в питаннях технології виробництва товарів, організації і обліку руху товару, комерційної діяльності, ціноутворення, документознавства, маркетингу, менеджменту, права.

Будь-яка навчальна інформація через певний час забувається і/або застаріває. Тому експерти повинні постійно підвищувати кваліфікацію шляхом самостійного вивчення наукової, навчальної і довідкової літератури, а також на курсах або семінарах з підвищення кваліфікації.

Системний підхід необхідний експерту при будь-яких експертних оцінках. Суть його полягає в узагальненні, угрупуванні і приведенні в певну систему даних, необхідних для проведення експертизи. Наприклад, при експертній оцінці товарів дуже важливо уміти віднести їх до певної групи, підгрупи, виду, різновиду або типу. Така систематизація повинна ґрунтуватися на правильному виборі ознак угрупування і/або класифікації. При цьому дуже важливо, щоб ці ознаки мали принциповий, а не випадковий характер.

Принцип ефективності полягає у тому, що остаточні результати товарної експертизи повинні сприяти раціональному використанню товару, організації оптимального руху товару і скороченню витрат сировини, матеріалів, електроенергії, витрат праці, а також матеріальних і товарних втрат.

Безпечність товарів або пов'язаних з ними торгових послуг є одним з найважливіших принципів, на якому базується їх експертиза. При проведенні товарної експертизи експерти обов'язково повинні враховувати реальний і/або передбачуваний ступінь шкоди, яку наносять або можуть нанести надалі товари та пов'язані з ними торгові послуги життю, здоров'ю і майну

споживачів, а також навколошньому середовищу. Принцип безпеки покладений в основу екологічної експертизи, в завдання якої входить оцінка безпеки товарів для споживача і навколошнього середовища.

Під час здійснення професійної діяльності **експерт має право:**

- ✓ ознайомлюватися з усіма, отриманими організатором експертизи, матеріалами, що стосуються об'єкта експертизи;
- ✓ звертатися до керівника - організатора експертизи з питань необхідності надання замовником експертизи додаткових матеріалів для здійснення всебічної та об'єктивної оцінки товарів;
- ✓ вимагати від адміністрації лабораторії забезпечення необхідних умов для роботи, оскільки специфіка експертної діяльності ставить певні вимоги до робочого приміщення, виробничого устаткування, режиму роботи і відпочинку тощо;
- ✓ здійснювати безпосередній огляд товару, необхідні вимірювання, аналіз та розрахунки;
- ✓ радитися з іншими членами експертної комісії, що беруть участь в проведенні комісійної експертизи, і звертатися до голови комісії або до керівника за консультацією;
- ✓ повідомляти керівника експертної установи про неможливість складання висновку експертизи у випадку, якщо вирішення питань експертизи виходить за межі його компетенції у напрямах спеціальних знань;
- ✓ формулювати особливу думку, яка додається до висновку експертизи;
- ✓ бути максимально самостійним, але не відстоювати «честь мундира» і вміти визнавати свої помилки, своєчасно виправляючи їх;
- ✓ протистояти зовнішньому впливу (від кого б він не виходив) або тиску думки більшості, тобто володіти нонконформізмом.

Згідно з вимогами чинних нормативно-правових актів **експерт не має права:**

- ✓ проводити експертизу без письмової вказівки керівника (заступника керівника) експертної установи, керівника структурного підрозділу;
- ✓ передоручати проведення експертизи іншій особі;
- ✓ самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню, а також вибирати вихідні дані для проведення експертизи, якщо вони відображені в наданих йому матеріалах неоднозначно;
- ✓ вирішувати питання, які виходять за межі спеціальних знань експерта та з'ясування питань права;
- ✓ вступати у непередбачені порядком проведення експертизи контакти з особами, якщо такі особи прямо чи опосередковано зацікавлені в результатах експертизи;
- ✓ зберігати матеріали справ та об'єкти експертних досліджень поза службовим приміщенням.

Результатом експертизи та її документальним оформленням є висновок експертизи.

Висновок експерта складається з обов'язковим зазначенням його реквізитів (найменування документа, дати та номера складання висновку, категорії експертизи (додаткова, повторна, комісійна, комплексна), виду експертизи (за галуззю знань) та трьох частин: вступної (вступ), дослідницької (дослідження) та заключної (висновки).

У вступній частині висновку експерта зазначаються основні відомості про експертизу (наприклад: дата надходження документа про призначення експертизи; найменування експертної установи та/або ім'я, прізвище, по батькові експерта; документ про призначення експертизи та ін.); відомості про об'єкти, що підлягають експертизі (наприклад, перелік об'єктів, що підлягають дослідженню, та зразків (у разі надходження)); відомості про надані матеріали справи; спосіб доставки та вид упаковки досліджуваних об'єктів тощо); дані про експерта (експертів) та інші відомості.

У дослідницькій частині висновку експерта описуються процес дослідження та його результати, а також дається обґрунтування висновків з поставлених питань.

Дослідницька частина повинна включати:

- відомості про стан об'єктів дослідження, застосовані методи (методики) дослідження, умови їх застосування;
- посилання на ілюстрації, додатки та необхідні роз'яснення до них;
- експертну оцінку результатів дослідження.

У заключній частині викладаються висновки за результатами дослідження у вигляді відповідей на поставлені запитання в послідовності, що визначена у вступній частині. На кожне з поставлених запитань має бути дано відповідь по суті або вказано, з яких причин неможливо його вирішити.

За надання завідомо неправдивого висновку, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, а також за розголошення даних, що стали йому відомі під час проведення експертизи, експерт несе кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Скласти висновок експерта з будь-якого продукту харчування на ваш вибір експертизи.